

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۴۸۹۱۸

۱۳۸۲ / ۵ / ۳۰

۱۳۸۲ / ۵ / ۳۰

مرکز اطلاعات مدرک علمی ایران
تهیه مدرک

موسسه آموزش عالی باقرالعلوم

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم سیاسی

عنوان

اعتبار رأی اکثریت در نظریه‌های جمهوری اسلامی

استاد راهنما

حجة الاسلام دکتر داود فیرحی

استاد مشاور

حجة الاسلام سید محمدتقی آل سید غفور

نگارنده

حسین رسولی

تابستان ۱۳۸۱

۴۸۹۱۸

صورت جلسه دفاع از پایان نامه تحصیلی

تاریخ: ۸۱/۰۶/۲۰
شماره: ۸۱/۳۲/۳۰
پیوست:

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از الطاف حضرت ولی عصر (عج) جلسه دفاع از پایان نامه
خانم / آقای **حسین رسولی** دانشجوی رشته **علوم سیاسی** گرایش
در مقطع **کارشناسی ارشد**
تحت عنوان **اعتبار رای اکثریت در نظریه های جمهوری اسلامی**
در تاریخ **۸۱/۰۶/۲۰** با حضور هیأت داوران مؤسسه آموزش عالی باقرالعلوم (ع) برگزار گردید. نظر
هیأت داوران به شرح زیر اعلام می گردد:

قبول با امتیاز عالی نمره ۱۹.۵
 دفاع مجدد
 غیر قابل قبول

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱) استاد راهنما	جناب آقای دکتر داود میرحی		
۲) استاد مشاور (۱)	جناب آقای سید محسن آل سید غفور		
۳) استاد مشاور (۲)			
۴) استاد ناظر	جناب آقای دکتر مسرور میراحمدی		
۵) نماینده شورای پژوهشی			

۱۳۸۲ / ۱۵ / ۳۰

نام و امضای
مدیر برنامه ریزی و خدکده های آموزشی
المیر

نام و امضای
مسئول امور پایان نامه ها
۱۳۰

توضیح: باتوجه به آیین نامه پایان نامه های مؤسسه امتیاز پایان نامه ها به شرح زیر مشخص می گردد.

الف) کارشناسی	ب) کارشناسی ارشد
۱- نمره ۱۸ الی ۲۰ عالی	۱- نمره ۱۸ الی ۲۰ عالی
۲- نمره ۱۶ الی ۱۷/۹۹ بسیار خوب	۲- نمره ۱۶ الی ۱۷/۹۹ بسیار خوب
۳- نمره ۱۴ الی ۱۵/۹۹ خوب	۳- نمره ۱۴ الی ۱۵/۹۹ خوب
۴- نمره ۱۰ الی ۱۳/۹۹ قابل قبول	۴- نمره ۱۲ الی ۱۳/۹۹ قابل قبول
۵- نمره کمتر از ۱۰ غیر قابل قبول	۵- نمره کمتر از ۱۲ غیر قابل قبول

* محاسبه میانگین ارزشیابی اعضای هیأت داوران توسط نماینده شورای پژوهشی انجام می گیرد.

کد فرم ۸۰۳۲۱۶

به یاد پدر بزرگووارم که مرا «عشق ورزیدن به حقیقت تشیع» آموخت و رفت

و

تقدیم

به دوستان شهیدم که پُرکار و بی ادعا زیستند و فاصله عمیق بین
گفتار و کردار را با همّتی سترگ و قابل تقدیس برداشتند و یک «بود» خود
را چند «نمود» جلوه ندادند.

آنان که شخصیت کاذب و دروغین نداشتند و بزرگی شان تکیه به
هیچ کس نداشت.

با سپاس

از اساتید فرهیخته، عزیز و گرامی آقایان
حجة الاسلام دکتر داود فیرحی
حجة الاسلام سید محمد تقی آل سید غفور
حجة الاسلام دکتر منصور میراحمدی
که این رساله مرهون زحمات آنان است.
و با قدردانی از همسر و دو فرزندم محمد امین و علی رضا،
آنانکه همواره مایه خیر و رحمت و برکت اند.

امام خمینی(ره):

آخر ما چه حقی داریم که سرنوشت دیگران را تعیین کنیم.

صحیفه نور، ج ۵، ص ۵۰۸.

چکیده پایان نامه

عنوان پایان نامه: اعتبار رأی اکثریت در نظریه‌های جمهوری اسلامی

نام و نام خانوادگی دانشجو: حسین رسولی
رشته: علوم سیاسی
مقطع: کارشناسی ارشد

استاد راهنما: حجة الاسلام دکتر داود فیرحی
استاد مشاور: حجة الاسلام سید محمد تقی آل سید غفور
تاریخ تصویب: تاریخ دفاع: نمره: امتیاز:

چکیده

سخن در این رساله این است که به لحاظ اعتبار و مشروعیتی که هر حکومتی باید داشته باشد و بدون آن اضمحلال خود را رقم خواهد زد، نظام جمهوری اسلامی ایران بیش از پیش به مشروعیت مردمی نیازمندتر می‌شود و هر چه از دهه‌های انقلاب اسلامی دورتر می‌شویم، این نیازمندی به حضور، انتخاب و اثرگذاری اکثریت مردم ایران در قوام و اساس ساختارهای نظام جمهوری اسلامی ایران از صدر تا ذیل فزونی می‌گیرد و آنچه که پس از گذران ایام فعال‌تر می‌شود، اعتقاد به صلاحیت مردم جهت حاکمیت بر سرنوشت اجتماعی خودشان است. باید پذیرفت قانون اساسی که مبنای اداره کشور است صرفاً باید به دست مجریانی اجرا شود (مجموعه ساختار) که به آن اعتقاد دارند که در غیر این صورت ایستادن در برابر خواست و اراده اکثریت مردم بوده و که جز فروپاشی نتیجه‌ای دیگر در بر نخواهد داشت. چرا که اساساً قانون اساسی برای توزیع قدرت و باز توزیع قدرت نوشته می‌شود. این رساله نظریات مطرح در جمهوری اسلامی ایران و هم قانون اساسی در باره اعتبار و مشروعیت رأی اکثریت را بررسی نموده و به این نتیجه رسیده که خواست عمومی و اراده اکثریت روز به روز در نحوه اداره کشور پررنگ‌تر شده حتی می‌تواند قانون اساسی و ساختارهای نظام جمهوری اسلامی را نیز به تناسب اندیشه خود تغییر دهد و یا آن را به نگاه خود دگرگون سازد.

واژگان: مشروعیت، رأی، اکثریت، نظریه.

فهرست مطالب

مقدمه: طرح تحقیق	۱
۱) بیان مسأله	۲
۲) اهمیت و فایده موضوع	۳
۳) سابقه پژوهش	۳
۴) سؤال اصلی	۵
۵) فرضیه‌های پژوهش	۵
۶) مفاهیم و متغیرها	۶
۷) سؤالات فرعی	۶
۸) مفروض‌ها	۶
۹) هدف پژوهش	۷
۱۰) روش پژوهش	۷
۱۱) سازماندهی پژوهش	۷
فصل اول: مفاهیم و کلیات	۸
۱) اصل مشروعیت	۹
۲) مفهوم مشروعیت	۱۰
۳) اصول مشروعیت	۱۲
۴) دسته بندی مفاهیم مشروعیت	۱۳

الف) نظریه فرمانروایی الاهی	۱۴
ب) نظریه فرودستی طبیعی	۱۴
ج) فرمانروایی نشأت گرفته از خیر و خوبی	۱۵
د) نظریه فرمانروایی مبتنی بر رضایت	۱۵
۵) انواع تعاریف مفهوم مشروعیت	۱۶
۶) انواع منبع مشروعیت	۲۶
۷) نظام	۲۸
۸) نظریه (نظریه‌های مشروعیت به اعتبار خاستگاه آن)	۲۹
۹) رأی	۳۴
۱۰) نوع و ماهیت مشروعیت در جمهوری اسلامی ایران	۳۶
۱۱) نسبت مشروعیت دینی و مشروعیت سیاسی	۳۷
۱۲) مشروعیت در نظام جمهوری اسلامی ایران	۳۹
فصل دوم: امام خمینی (ره) و اعتبار رأی اکثریت	
۱) حق تعیین سرنوشت سیاسی	۴۳
۲) آرای عمومی	۴۵
۳) عزل مقامات	۴۶
۴) صورتهای قابل برداشت از مشروعیت در کلام امام	۴۹
۵) حکومت مردمی	۵۱
۶) جمهوری اسلامی	۵۷
۷) تشخیص مصلحت توسط اکثریت	۵۹
۸) اسلام و رأی اکثریت	۶۵
۹) حق حاکمیت اکثریت	۶۹

فصل سوم: قانون اساسی و اعتبار رأی اکثریت..... ۷۵

- ۱) مقدمه ۷۷
- ۲) تعریف قانون اساسی ۷۷
- ۳) نظام سیاسی و قانون اساسی ۷۸
- ۴) قانون اساسی و فراندوم ۸۵
- ۵) فراندوم، مجلس، شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت ۸۹
- ۶) اعتبار رأی اکثریت، نظارت استصوابی و مجمع تشخیص مصلحت ۹۳
- ۷) نظارت شورای نگهبان و رأی اکثریت ۱۰۳
- ۸) شورای نگهبان و رأی اکثریت (نگاهی دیگر) ۱۰۵
- ۹) واگذاری حق تشخیص ضرورت برای مجلس از طرف امام(ره) ۱۰۸
- ۱۰) اعتبار رأی اکثریت و قضاوت از باب اکل میته ۱۱۰
- ۱۱) نظارت استصوابی (نگاهی دوباره) ۱۱۱
- ۱۲) اعتبار رأی اکثریت و خبرگان قانون اساسی ۱۱۵
- ۱۳) جمهوری اسلامی ۱۱۶
- ۱۴) مجلس خبرگان قانون اساسی ۱۱۷
- ۱۵) تدوین قانون اساسی ۱۱۸

فصل چهارم: دیدگاه‌های متفاوت رأی اکثریت..... ۱۲۰

- ۱) مقدمه ۱۲۱
- ۲) تبدیل جمهوری اسلامی به حکومت اسلامی ۱۲۶
- ۳) تقسیم مردم به جمهور ناب و جمهور غیرناب ۱۲۷
- ۴) اصل قیومیت ۱۲۹
- ۵) اصل تکلیف بالذات ۱۳۰

فهرست مطالب (۵۵)

۶) عدم اعتبار رأی اکثریت ۱۳۲

۷) رأی اکثریت، دموکراسی و اسلام ۱۳۶

۸) رأی اکثریت و حاکمیت دوگانه ۱۳۹

۹) رأی اکثریت و مشروعیت ۱۴۱

۱۰) رأی اکثریت و ولایت فقیه ۱۴۶

۱۱) رأی اکثریت و قانونگذاری ۱۵۵

۱۲) رأی اکثریت و منطقه الفراغ ۱۵۸

۱۳) دیروز و رأی اکثریت ۱۶۳

۱۴) امروز و رأی اکثریت ۱۶۵

۱۵) رأی مردم و احسنیت ۱۶۹

۱۶) اصالت و رأی اکثریت ۱۸۲

۱۷) اسلام و رأی اکثریت ۱۸۳

فرجام ۱۸۷

فهرست منابع ۱۹۳

الف) کتابها ۱۹۴

ب) نشریات ۱۹۷

مقدمه:

طرح تحقیق

مرکز اطلاعات مدرک علمی ایران
تهیه مدرک

۱) بیان مسأله

اعتبار و مشروعیت، یکی از مسایل مهم و حیاتی هر نظام سیاسی است و حل بحران مشروعیت زمینه ساز حل دیگر بحرانهای نظامهای سیاسی می‌باشد. چگونگی و چرایی اعتبار رأی اکثریت در نظام جمهوری ایران موضوعی است که از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون نظر بسیاری از اندیشمندان داخلی اعم از متفکرین حوزوی و دانشگاهی و دانشمندان خارجی را به خود جلب نموده است و هر یک از منظری که خود آن را پذیرفته‌اند بر اساس نگرش و چارچوب نظری مختلف به آن نگریسته‌اند.

منظور من از «اعتبار» در عنوان پایان نامه‌ای که اکنون مقابل دیده‌گان شماست، «مشروعیت» است و اگر از کلمه «مشروعیت» در عنوان پایان نامه استفاده نگردیده است صرفاً بدین جهت است که هرگونه بار «ارزشی» را از آن بردارم.

این رساله بر اساس نگرش‌های مختلف برخی از اندیشمندان و عالمان دوره جمهوری اسلامی به منظور تحلیل جایگاه رأی اکثریت صورت می‌پذیرد. عده‌ای از اندیشمندان اعتبار رأی اکثریت را دلیل مشروعیت دانسته‌اند و بخشی از متفکران دیگر مشروعیت را دلیل اعتبار رأی اکثریت می‌دانند و برخی دیگر هر کدام را جزء الدلیل معرفی نموده‌اند پر واضح است که قدرت اجتماعی یکی از قدرتهای مهم هر حکومتی است و آن بر پایه افکار عمومی و رأی اکثریت بیان نهاده شده است. در جهان کنونی اداره نظام سیاسی و کشورداری بدون برخورداری از قدرت اجتماعی و پشتیبانی و دارندگی رأی اکثریت به صورت دمکراتیک امکان‌پذیر نیست و نمی‌توان

مانند سده‌های گذشته صرفاً با اتکاء به نیروهای نظامی و یا دستگاه‌های امنیتی و اطلاعاتی، کشور را اداره کرد، بدین منظور به نظر می‌رسد که بررسی طیف‌های گوناگون فکری و نظری درباره اعتبار رأی اکثریت، کمک مؤثری در تحلیل مسئله مشروعیت در نظام جمهوری اسلامی ایران بنماید. طیف‌هایی که مخالف مشروعیت و اعتبار رأی اکثریت هستند و نحله‌هایی که موافق آن و گونه‌هایی که به هر دو مسئله پرداخته‌اند در این رساله مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

۲) اهمیت و فایده موضوع

عظمت و اهمیت بحث مشروعیت در نظام جمهوری اسلامی ایران می‌طلبد که بررسی مجدانه آن همیشه مطمح نظر قرار گیرد، گرچه بزرگانی از طریق تدوین کتب، مقالات و برگزاری همایش‌ها و میزگردها سعی وافری در این زمینه مبذول داشته‌اند. در ضمن پژوهش حاضر هرگز تلاش و کمک در ارتقاء و تکمیل این مسئله را از نظر دور نداشته است و به واقع می‌توان گفت که مسئله اعتبار و مشروعیت رأی اکثریت پس از سالیان متمادی که از پیروزی انقلاب اسلامی گذشته است همچنان بحث روز تلقی می‌شود و دغدغه‌هایی را در اذهان خواهان حقیقت به وجود آورده است پاسخ به قرائت‌های مختلفی که درباره مشروعیت نظام وجود داشته و حل چالشها و تنازعات مختلفی که در فضای علمی و تئوریک کنونی کشور درباره اعتبار و یا عدم اعتبار رأی اکثریت ظهور نموده است، از فایده این تحقیق است و در نتیجه کاهش بحران مشروعیت و استحکام پایه‌های نظام جمهوری اسلامی ایران را از جنبه نظری و سپس بهره‌مند کردن و کارآمدی هر چه بیشتر آن را در پی دارد، همچنین میزان سمت‌گیری نظام را نیز نشان می‌دهد.

۳) سابقه پژوهش

بعد از مشروطه یکی از مهمترین مباحثی که مطرح شد «جایگاه رأی مردم در حکومت» است. مسأله مستحدثه‌ایی که در اندیشه اسلامی شیعه مطرح گردیده است.

اهل سنت حداقل یک قرن قبل از شیعه با این مسئله برخورد داشته و بلافاصله خود را به مسئله اجماع متصل نموده و چون از ابتدا مسأله‌ای به نام نصب الهی نداشته‌اند لذا به راحتی جایی را برای رأی مردم در اندیشه سیاسی خودشان دست و پا نمودند. اما در تفکر شیعی اولین نزاع علمی بین شیخ فضل الله نوری و علامه نائینی در گرفت. شیخ فضل الله قائل به این بود که اسلام در کل به معنای تسلیم و تعبد می‌باشد و ما جایی برای رجوع به رأی مردم نداریم و همه اینها را بدعت می‌دانست و می‌گفت اگر همه مردم رأی دادند به اینکه ما نماز نخوانیم آیا این رأی معتبر است؟ که قطعاً معتبر نیست. (ایشان بیشتر، احکام را مورد نظر داشت). علامه نائینی می‌گوید رجوع ما به رأی مردم در جایی است که شریعت، نص خاصی ندارد و در احکام که نص خاص داریم دیگر جایی برای رجوع به رأی مردم نیست زیرا ما از ابتدا مسلمان هستیم و بعد می‌خواهیم حکومت اسلامی تشکیل دهیم. دوام حکومت اسلامی، احترام به احکام آن است. با حفظ حرمت همه احکام اسلامی آیا جایی سراغ داریم که شارع ما را آزاد گذاشته باشد؟ و یا مطلبی را به دست ما سپرده باشد؟ رأی اکثریت در فقه شیعه در جایی معتبر است که منافی هیچ حکم شرعی نباشد و رجوع به رأی اکثریت را دلیل عقل می‌نامد و می‌گوید اگر یک عاقل تصمیم بگیرد، این رأی، اتقان یک درصدی دارد، اگر صد عاقل به همدیگر مشورت کنند و نظر همدیگر را نقد کنند این به نود یا نود پنج درصدی از اتقان می‌رسد و احتمال خطا در آن ناچیز است لذا من معتقد هستم حوزه رأی اکثریت را در فقه شیعه باید مشخص کنیم.

این اختلاف نظرها ادامه داشت تا اینکه منتقد نائینی می‌گوید که ایشان تفاوت‌های بنیادی و اجتناب‌ناپذیر میان اسلام و دموکراسی را از دیده دور داشته و به این نتیجه رسیده که میان اسلام و دموکراسی همسانی وجود دارد. (۱)

به هر صورت از نود و هفت سال پیش یعنی از سال ۱۲۸۴ هجری شمسی که برای نخستین بار در تاریخ معاصر، مجلس در کشور ما تأسیس شد و پس از صدور فرمان مشروطیت و ایجاد عتدالتخانه که به تأسیس مجلس شورا منجر گردید، این نزاع علمی درباره «اعتبار رأی اکثریت» نیز

۱. برگرفته از عبدالهادی حائری، تشیع و مشروطیت در ایران، تهران: نشر امیرکبیر، ۱۳۶۰.

تا کنون به حیات خود ادامه داده و بر سر دفاع از حقوق مردم، گاهی مجلس را به توپ بستند و گاهی مثل سید حسن مدرس فداکاری ها کرده و از مجلس دفاع نموده است. به هر طریق مجلس که مظهر و نماد رأی اکثریت بوده در مقاطعی در برابر غارت منابع از طرف بیگانگان ایستادگی نموده و سپس حوادث سی تیر و در نهایت ملی شدن صنعت نفت را رقم زده و سرانجام در انقلاب اسلامی سال ۵۷، مجلس مردمی به وجود آمد که بتواند پس از گذر از حکومت‌های پادشاهی و سلسله‌های مختلف سلطنتی و پس از تشکیل اولین حکومت ملی در زمان صفویه، نماینده جمهوری نظام و جلوه مردم در حکومت جمهوری اسلامی ایران باشد، مجلس انعکاس صدای ملت است که از طرف نمایندگان ابراز می‌شود و عصاره آن این است که برای محدود کردن و نظارت بر قدرت به وجود می‌آید و اکنون باز سخن در میزان اعتبار و مشروعیت آن همچنان سخن روز است و محور نخبگان سیاسی و اندیشمندان اندیشه سیاسی ایران بوده و هست.

(۴) سؤال اصلی

سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که «رأی اکثریت در نظریه‌های نظام جمهوری اسلامی ایران چه جایگاهی دارد؟» به عبارت دیگر پس از یکصد سال فراز و نشیب و گذران حوادث مختلف اکنون که به برپایی نظام جمهوری اسلامی ایران دست یافته‌ایم رأی اکثریت از نظر اندیشمندان و نخبگان آن چه جایگاهی را داراست؟

(۵) فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های زیر را می‌توان در نظر گرفت:

۱. گرایش عمومی در نظریه‌های جمهوری اسلامی ایران به سمت اعتبار رأی اکثریت و مشروعیت نظام سیاسی است یعنی به هر مقدار که از عمر انقلاب اسلامی می‌گذرد، نظام به اهمیت و اعتبار رأی اکثریت بیشتر پی برده و جایگاه ویژه‌ای را برای آن اختصاص می‌دهد.

(فرضیه اصلی)

۲. در نظریه‌های جمهوری اسلامی ایران، گرایش عمومی به سمت مشروعیت الهی است.

(فرضیه فرعی)

۳. گرایش عمومی در نظریه‌های جمهوری اسلامی ایران، نوسان بین همبستگی یا نسبت

بین رأی اکثریت و مشروعیت است. (فرضیه فرعی)

۶) مفاهیم و متغیرها

در این رساله از مفاهیم و اصطلاحات زیر استفاده می‌کنیم که تبیین وجهی روشن و شفاف از آنها ما را بر نقطه مرکزی و اصلی بحث متمرکز نموده و شروع و خاتمه رساله را به خوبی می‌نمایاند. آن مفاهیم عبارتند از:

رأی اکثریت، مشروعیت نظریه، نظام.

اعتبار رأی اکثریت را به عنوان متغیر اول و مشروعیت نظام را متغیر دوم در نظر گرفته‌ام.

۷) سؤالات فرعی

به طور مشخص سؤالات فرعی پژوهش حاضر به منظور به تبیین و بررسی عنوان و سؤال

اصلی تحقیق در چهار فصل به قرار زیر است.

۱. مفاهیم و کلیات: مراد از مشروعیت، نظام، نظریه و رأی اکثریت چیست؟

۲. رأی اکثریت در اندیشه امام خمینی (ره) چه منزلتی را دارا است؟

۳. رأی اکثریت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران از چه جایگاهی برخوردار است؟

۴. دیدگاه‌های متفاوت اعتبار رأی اکثریت در دوره جمهوری اسلامی کدامند؟

۸) مفروض‌ها

رساله حاضر اصول اساسی زیر را داراست:

۱. هر نظامی از مبنای مشروعیت و اعتبار باید برخوردار باشد.
۲. مبانی مشروعیت در نظریه‌های مختلف، متفاوت است.
۳. نظامهای بدون مشروعیت، نظامهایی قابل زوالند.
۴. هر اندازه نظام از مشروعیت بیشتری برخوردار باشد، از استحکام زیادتری برخوردار است.

۹) هدف پژوهش

هدف در این رساله این است که نظریه‌های مطرح رأی اکثریت در رابطه با مسئله مشروعیت در نظام جمهوری اسلامی ایران را بررسی نمائیم و از نتایج آن به تداوم نظام جمهوری اسلامی ایران پرداخته باشیم.

۱۰) روش پژوهش

کتابخانه‌ای و تحلیلی

۱۱) سازماندهی پژوهش

- در مقدمه، طرح تحقیق ذکر گردیده است.
- در فصل اول، به بررسی مفاهیم و کلیات پرداخته شده است.
- در فصل دوم، به نظریات امام خمینی (ره) در مورد اعتبار رأی اکثریت پرداخته‌ام.
- در فصل سوم، رأی اکثریت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران را بررسی نموده‌ام.
- فصل چهارم، دیدگاه‌های متفاوت رأی اکثریت مورد مذاقه قرار گرفته است.
- در نهایت، نتیجه‌گیری از مباحث گذشته بعنوان فرجام بیان شده است.

فصل اول:

مفاهیم و کلیات

(۱) اصل مشروعیت

مقدمه

در دنیای کنونی اصولی موسوم به اصول مشروعیت وجود دارد. اصل حق حاکمیت مردم پذیرفته شده است و قاعده عمل به خواست اکثریت اعمال می‌شود. مردم که دارای حق حاکمیت‌اند حقوق خود را طبق فرایندهایی و پروسه‌ایی به نمایندگان خود واگذار می‌کنند که یا قوانین را تصویب کنند و یا آن را به اجرا در آورند. این نمایندگان گوناگون، در انتخاب آزاد مستقیم یا غیر مستقیم بر پایه اکثریت برگزیده می‌شوند. اکثریت حق دارد فرمان دهد، اقلیت حق دارد از حاکمیت انتقاد کند، با آن مخالفت کند، آزادانه سخن بگوید و بنویسد تا اکثریت را متقاعد سازد که اشتباه کرده است و سپس اگر توانست به نوبه خود مبدل به اکثریت شود. بر این اساس مشروعیت در همین مسئله خلاصه می‌شود که حاکمیت برای اکثریت و مخالفت برای اقلیت و هر دو وظیفه دارند از قوانین ناشی از قانون اساسی فرمانبرداری کنند. زمانی که حاکمیت احساس کند که تا حدود زیادی به رسمیت شناخته می‌شود و مورد قبول است ترس کمتری از طغیان مردم خود دارد و نیاز کمتری دارد که آنها را بترساند. به هر صورت یک حکومت مشروع، حاکمیتی است که خود را از ترس رهانیده و متکی به رضایت باشد، رضایتی که در کلیه اصول مشروعیت که در خلال بحث به آن خواهیم پرداخت مستتر است. مهمترین ارگان جامعه، یعنی حاکمیت جز از طریق نوعی قرارداد پنهانی نمی‌تواند به کمال خود، یعنی مشروعیت دست یابد،